

УДК 338.512

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.7>**Адвокатова Н.О.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2027-7464>

Повод Т.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8191-5488>

Advokatova Nadiia, Povod Tetyana

State Higher Educational Institution
"Kherson State Agrarian University"

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ВИТРАТ MANAGEMENT DECISIONS ON THE OPTIMIZATION OF COST STRUCTURE

Трансформаційні процеси в економіці поступово відображаються на переосмисленні основної мети підприємницької діяльності суб'єктів господарювання: від отримання максимального чистого прибутку при найменших витратах на виробництво, до забезпечення подальшої ефективності виробництва та конкурентоспроможності на ринку, що зумовлюється ступенем задоволення підвищених вимог та потреб сучасного суспільства. Економічне обґрунтування виробничих витрат базується на ситуативній проблематиці обмеженості ресурсів та можливості їхнього альтернативного використання. Основними засадами управління витратами в сучасних умовах господарювання та встановлення напрямків їх удосконалення, оптимізації структури є ефективно економічне використання ресурсів підприємства, впровадження економічних та екологічних технологій у виробництво, що приводить до зниження собівартості продукції та буде сприяти максимізації прибутку.

Ключові слова: виробничі витрати, собівартість продукції, оптимізація витрат, максимізація прибутку.

Трансформационные процессы в экономике постепенно отражаются на переосмыслении основной цели предпринимательской деятельности субъектов хозяйствования: от получения максимального чистой прибыли при наименьших затратах на производство, к обеспечению дальнейшей эффективности производства и конкурентоспособности на рынке, что обусловлено степенью удовлетворения повышенных требований и потребностей современного общества. Экономическое обоснование производственных затрат базируется на ситуативной проблематике ограниченности ресурсов и возможности их альтернативного использования. Основными принципами управления затратами в современных условиях хозяйствования и установления направлений их совершенствования, оптимизации структуры является эффективное экономическое использование ресурсов предприятия, внедрение экономических и экологических технологий в производство, что приводит к снижению себестоимости продукции и будет способствовать максимизации прибыли.

Ключевые слова: производственные расходы, себестоимость продукции, оптимизация расходов, максимизация прибыли.

Transformational processes in the economy are gradually reflected in the rethinking of the main purpose of business entities: from maximizing net profit at the lowest cost of production, to ensuring further production efficiency and competitiveness in the market, due to the degree of satisfaction of increased demands and needs of modern society. The economic justification for production costs is based on the situational problems of resource scarcity and the possibility of their

alternative use. The basic principles of cost management in modern conditions of management and establishment of directions for their improvement, optimization of the structure are efficient economic use of enterprise resources, introduction of economic and environmental technologies in production, which leads to lower production costs and will help maximize profits. One of the main tasks of the management apparatus at present is to create such a system of production cost management, which would be able to manage costs at all stages of the production cycle, and also meet the criteria of unity of approaches at different levels of management. The process of making an economically sound management decision by the management of an enterprise exacerbates the existence of irreversible ineffective costs, that is, such costs that have already been incurred in excess of those planned and which cannot be recovered. Since they cannot be obtained back, they should not affect the dilemma of choosing effective economic decisions. Reduction in the value of production costs is ensured by internal factors. Progressive methods of organizing production have a significant impact on reducing production costs. Increasing attention to the production costs of the enterprise is of paramount importance, since the correct estimation of the actual cost depends on the efficiency of production management, and as a consequence will affect the financial result of the enterprise's economic activity. With the advent of new economic methods and approaches, enterprise costs are under increasing managerial influence, and there are opportunities to find more effective ways to optimize and reduce them.

Key words: *production costs, production costs, cost optimization, profit maximization.*

Постановка проблеми. З плином трансформаційних процесів поступово відбувається переосмислення основної мети підприємницької діяльності суб'єктів господарювання: від отримання максимального чистого прибутку при найменших витратах на виробництво продукції, до забезпечення подальшої ефективності виробництва, що зумовлюється ступенем задоволення потреб суспільства. Головною метою діяльності будь-якого підприємства є прибуток, оскільки він визначає пріоритетні напрямки його розвитку та в повній мірі залежить від величини виробничих витрат. Зменшення, або обмеження зростання саме виробничих витрат має суттєвий вплив на фінансову результативність господарської діяльності та фінансове становище підприємства в цілому. Потреба в дослідженні сутності, змісту, особливостей та ефективності формування та використання виробничих витрат на підприємстві та пошук методів їх оптимізації є необхідною в наш час та вимагає необхідності подальшого проведення досліджень у даній сфері, тому обрана тема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розробку теоретичних засад, методологічних і практичних підходів до визначення проблемної сутності та оптимізації виробничих витрат з точки зору скорочення їхньої величини при використанні та отриманні при цьому максимального обсягу виробництва продукції зробили такі провідні зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, як: Н. Калдор, Г. Шекл, Р. Клаунр, Х. Мінський, Ю.О. Шумило, М.В. Володькіна, Г.О. Величко, В.М. Гриньова, Г.В. Савицька та інші. Проте, глибокі структурні зміни економіки, що відбуваються сьогодні, вимагають постійного та безперервного удосконалення використання теоретико-методичних прийомів щодо оптимізації виробничих витрат на підприємстві.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є вивчення управлінських рішень щодо особливостей оптимізації витрат виробництва та їх структури в напрямку удосконалення господарської діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне обґрунтування виробничих витрат базується на ситуативній проблематиці обмеженості ресурсів та можливості їхнього альтернативного використання. При такій обставині виробники вимушені обирати саме таку галузь виробництва, яка забезпечить у подальшій господарській діяльності отримання максимального прибутку. У ході економічних процесів ми завжди знаходимося у стані вибору альтернативних варіантів, оскільки ресурси, що використовуються для виробництва конкретного товару, неможливо використати для виробництва іншого. Виготовляючи конкретну продукцію, ми втрачаємо можливості виготовити

іншу. При виборі, який саме товар виготовляти, ми порівнюємо їхню альтернативну вартість. Так само і при використанні грошових коштів на виробничі ресурси ми повинні завжди ототожнювати та оцінювати всі можливі альтернативні варіанти виробництва продукції, дотримуючись мінімальних капітальних вкладень [2, с. 120].

З бухгалтерської та економічної точки зору до виробничих витрат необхідно відносити всі фактично понесені витрати у грошовому і натуральному виразі, які пов'язані з виробництвом. Такими витратами можуть бути фактично понесені витрати підприємства на придбання і використання всіх необхідних умов виробництва, які забезпечують досягнення кінцевого результату господарської діяльності [5, с. 116].

Визначення фактично понесених витрат підприємства важливе, так як вони включають прямі витрати підприємства. Про фактичні витрати повинні знати і керівники підприємств, оскільки такі витрати могли б бути використані у іншому місці та в інший час з більш ефективною результативною віддачею. Однак у переважній більшості випадків альтернативне використання виробничих витрат є прихованим. Правильно визначати, в якому руслі використовувати існуючі ресурси підприємства для прийняття економічно обгрунтованого господарського рішення – це ключове питання керівників підприємства. Процес прийняття керівництвом підприємства економічно обгрунтованого управлінського рішення загострює існування безповоротних неефективних витрат, тобто таких витрат які вже понесені понад запланованих та які неможливо отримати назад. Так як їх неможливо отримати назад, вони ніяк не повинні впливати на дилему обрання тих чи інших ефективних господарських рішень [3, с. 129].

Оптимізація виробничих витрат аналізується за двома напрямками: за джерелами та за факторами. Якщо джерела включають витрати за рахунок економії яких можна скоротити витрати виробництва, то фактори це техніко-економічні умови, під впливом яких змінюються витрати.

Оптимізація витрат істотно приведе до зміни маси прибутку підприємства та в експертній системі воно повинне бути розташоване в якості головної вершини. У результаті причинно-наслідковій зв'язки з наведених показників можливо побудувати Байєвську мережу, що описують максимізацію маси прибутку на промисловому підприємстві за рахунок оптимізації витрат та мережа має наступний вид рис. 1.

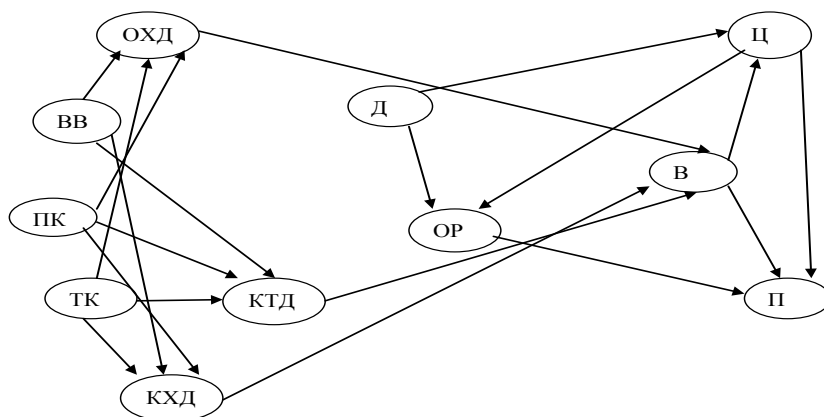

Рис. 1. Байєвська мережа моделювання управлінських рішень щодо оптимізації витрат на промисловому підприємстві [1, с. 10]

У якості основних економічних критеріїв, які визначають перспективність розвитку промислового підприємства обрані: результативність заходів спрямована на

зміну маси прибутку – П; ціна одиниці продукції – Ц; виробничі витрати – В; обсяг реалізації продукції – ОР.

До складових прибутку (П) входять такі економічні показники, як витрати (В), ціна (Ц), обсяг реалізації (ОР), а на останній показник (ОР) впливає показник дохід покупців продукції (Д). Непрямим фактором безпосередньо впливають на всі критерії розвитку підприємства можна віднести трудові ресурси, до складу показників яких входять число працюючих, продуктивність на підприємстві, середня заробітна плата персоналу. До показника виробничі витрати (В) входять такі технічні та технологічні показники: ОХД, КТД, КХД, ВВ, ПК, ТК, які враховуються для забезпечення оптимального рівня витрат. Вдалі управлінські рішення щодо оптимізації витрат за рахунок технічних та технологічних показників призведуть до удосконалення господарської діяльності на підприємстві [1, с. 11].

Основними джерелами скорочення витрат виробництва і реалізації продукції можуть бути:

- скорочення витрат сировини та матеріалів на одиницю продукції;
- скорочення розміру амортизації на одиницю основних виробничих фондів;
- скорочення витрат на заробітну плату на одиницю продукції;
- скорочення адміністративних витрат;
- ліквідація неефективних витрат та втрат від браку продукції.

На економію виробничих витрат суттєво впливає число техніко-економічних факторів:

- поліпшення технічної оснащеності виробництва;
- удосконалення організації виробництва та економіки праці;
- зміна обсягів виробництва;
- впровадження новітніх економічних та екологічних технологій у виробництво.

Скорочення витрат на виробничі ресурси можна досягти за рахунок скорочення норм їхнього використання, скорочення відходів у виробничому процесі та збереження, повторне використання ресурсів, впровадження безвідходних технологій виробництва.

Зменшення величини виробничих витрат забезпечується за рахунок внутрішньо-виробничих факторів. Суттєвий вплив на зниження виробничих витрат спричиняють прогресивні методи організації виробництва. Сутність даних методів полягає у тому, що деталі, комплектуючі вироби поставляються на виробництво своєчасно, у визначене місце та у потрібній кількості без браку, щоб не допустити зупинки виробничого процесу. Це забезпечує скорочення витрат на складування, транспортування та збереження напівфабрикатів і у підприємства-споживача і у підприємства-постачальника. При такій умові підприємство постачальник зменшує витрати на реалізацію [4, с. 119].

Зниження собівартості продукції у повній мірі залежить від контролю якості виготовленої продукції. Це можливо завдяки підвищенню відповідальності основних виробничих робітників, які відповідають за якість виготовленої продукції, створенню автоматизованої потокової лінії та використання дистанційних пристроїв для контролю якості виробів. У результаті цього скорочуються виробничі витрати, що пов'язані з повторною обробкою бракованих виробів, а також використанням виробничих запасів та трудових ресурсів.

Сучасне управління промисловим підприємством повинне створювати таку систему управління витратами виробництва, яка б дала можливість керувати витратами на всіх етапах виробничого циклу, а також відповідала критеріям єдності підходів на різних рівнях управлінської діяльності. Система управління витратами буде ефективною лише в тому випадку, коли будуть враховані особливості кожного промислового процесу на підприємстві та охоплені усі процеси, що здійснюються підприємством. Тоді буде побудована система принципів управління і відповідно мінімізації витрат, адже прибуток – це те заради чого ведеться будь-яка економічна діяльність. Для точного успішного функціонування кожен підприємець повинен навчитися ефективно управляти витратами [6, с. 118].

Висновки. Посилення уваги до виробничих витрат підприємства має першочергове значення, оскільки від правильної оцінки фактичної собівартості залежить ефективність управління виробництвом і, як наслідок, вплине на фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Із появою нових економічних методів і підходів витрати підприємства піддаються все більшому управлінському впливу, з'являються можливості знайти більш ефективні шляхи їх оптимізації та зниження.

Список використаних джерел:

1. Адвокатова Н.О. Управління витратами та оптимізація їх структури – напрямок щодо удосконалення господарської діяльності підприємства. *Економічні інновації*. Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2015. № 60. Книга I. С. 7–12.
2. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 194 с.
3. Корінько М.Д., Титаренко Г.Б. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 9. С. 126–131.
4. Котенко Т.Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 6. С. 118–121.
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навчальний посібник. К.: Вища освіта, 2011. 459 с.
6. Шумило Ю.О. Уточнення теоретичної сутності категорії витрат в управлінні підприємством. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 3. С. 117–119.
7. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств : монографія. Херсон : Айлант, 2015. 184 с.
8. Kovtun V. (2019). Main elements of managing the quality of agricultural production. *Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: collective monograph*. Edited by: Khudolei Veronika, Doctor of Science (Economics), Professor, Ponomarenko Tetiana, Doctor of Science (Economics). Pragu: OKTAN PRINT s.r.o., pp. 467–482.

References:

1. Advokatova N.O. (2015). Upravlinnya vytratamy ta optymizatsiya yikh struktury – napryamok shchodo udoskonalennya hospodars'koyi diyal'nosti pidpryyemstva [Cost management and optimization of their structure – a direction to improve the economic activity of the enterprise]. *Ekonomichni innovatsiyi*. Odesa: Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekolohichnykh doslidzhen' NAN Ukrainy, vol. 60, is. I, pp. 7–12.
2. Volod'kina M.V. (2012). Ekonomika promyslovoho pidpryyemstva: navchal'nyy posibnyk [Economics of an industrial enterprise: a textbook]. Kyiv: Tsentr navchal'noyi literatury, 194 p.
3. Korin'ko M.D., Titarenko H.B. (2010). Kontseptual'ni osnovy upravlinnya vytratamy sub'yektiv hospodaryuvannya v umovakh udoskonalennya rynkovykh vidnosyn [Conceptual bases of management of expenses of business entities in the conditions of improvement of market relations]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 9, pp. 126–131.
4. Kotenko T.Yu. (2010). Analiz vytrat yak skladova upravlinnya na pidpryyemstvakh budivel'noyi haluzi [Cost analysis as a component of management in the construction industry]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 6, pp. 118–121.
5. Shvab L.I. (2011). Ekonomika pidpryyemstva: navchal'nyy posibnyk [Economics of the enterprise: a textbook]. Kyiv: Vyshcha osvita, 459 p.
6. Shumylo Yu.O. (2010). Utochnennya teoretychnoyi sutnosti katehoriyi vytrat v upravlinni pidpryyemstvom [Clarification of the theoretical essence of the category of costs in enterprise management]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 3, pp. 117–119.
7. Tanklev'ska, N.S. & Karnaushenko, A.S. (2015). Rozvytok finansuvannya innovatsiyanoi diyal'nosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Development of financing of innovative activity of agricultural enterprises]. Kherson: Aylant, 184 p.
8. Kovtun V. (2019). Main elements of managing the quality of agricultural production. *Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: collective monograph*. Edited by: Khudolei Veronika, Doctor of Science (Economics), Professor, Ponomarenko Tetiana, Doctor of Science (Economics). Pragu: OKTAN PRINT s.r.o., pp. 467–482.